R.B.S.E. P

कुल पृष्ठ संख्या–24 (कवर पेज सहित)

क्रम संख्या 383268

माध्यमिक शिक्षा बोर्ड, राजस्थान, अजमेर

माध्यमिक परीक्षा

(परीक्षार्थी द्वारा स्वयं भरा जाना चाहिये)

नोट :– परीक्षार्थी उपरोक्त के अतिरिक्त उत्तर पुस्तिका के अन्य किसी भी भाग में अपना नामांक नहीं लिखें।

माध्यम – हिन्दी ✓ अंग्रेजी

विषय पंजाबी

परीक्षा का दिन शनिवार

दिनांक 30-03-24

नोट :– परीक्षार्थी के लिए आवश्यक निर्देश इस पृष्ठ के पिछले भाग पर उल्लेखित हैं। जिन्हें सावधानी पूर्वक पढ़ लें व पालना अवश्य करें।

परीक्षक हेतु निर्देश :– (1) परीक्षक को उपरोक्त सारणी अनुसार प्राप्तांक भरना अनिवार्य हैं, अन्यथा नियमानुसार दंडित किया जायेगा।

(2) परीक्षक उत्तर पुस्तिका के अन्दर के पृष्ठों के बायीं ओर निर्धारित कॉलम में लाल इंक से अंक प्रदत करें।

(3) कुल योग भिन्न में प्राप्त होने पर उसे पूर्णांक में ही परिवर्तित कर अंकित करें (उदाहरणार्थ : 15¼ को 16, 17½ को 18, 19¾ को 20)

प्रश्नवार प्राप्तांको की सारणी
(परीक्षक के उपयोग हेतु)

प्रश्नों की क्रम संख्या	प्राप्तांक	प्रश्नों की क्रम संख्या	प्राप्तांक
1	12	19	3
2	6	20	3
3	12	21	4
4	2	22	4
5	2	23	4
6	2	24	
7	2	25	
8	2	26	
9	2	27	
10	2	28	
11	2	29	
12	2	30	
13	2	31	
14	2	योग	80
15	2	प्राप्त अंकों का कुल योग (Round off)	
16	2	अंकों में	शब्दों में
17	3	80	अस्सी
18	3		

परीक्षक के हस्ताक्षर सरबजीत 1/4/24 संकेतांक 02706

प्रमाणित किया जाता है कि इस उत्तर पुस्तक के निर्माण में बोर्ड द्वारा प्रदत्त 58 जी.एस.एम. ईको मेपलिथो कागज ही उपयोग में लिया गया है। 179/2024

परीक्षार्थियों के लिए आवश्यक निर्देश

1. समस्त प्रश्नों का हल निर्धारित शब्द सीमा में इसी उत्तर पुस्तिका में करना है। विशेष परिस्थिति में अतिरिक्त उत्तर पुस्तिका, उत्तर पुस्तिका भरी हुई होने पर पर्यवेक्षक एवं वीक्षक की अनुशंषा पर ही उपलब्ध कराई जायेगी।
2. प्रश्न–पत्र पर निर्धारित स्थान पर अपना नामांक लिखें।
3. प्रश्न–पत्र हल करने के पश्चात् जिस पृष्ठ पर हल समाप्त होता है, उस पर अन्त में "समाप्त" लिखकर अन्त के सभी रिक्त पृष्ठों को तिरछी लाईन से काटें।
4. निम्न बातों का विशेष ध्यान रखें अन्यथा अनुचित साधनों की रोकथाम अधिनियम के तहत कार्यवाही की जा सकेगी:–
   - (i) उत्तर पुस्तिका के ऊपर/अन्दर तथा प्रश्नोत्तर के किसी भी भाग में चाही गई सूचना के अलावा अपना नामांक, नाम, पता, फोन नम्बर अथवा पहचान की कोई अन्य प्रकार की सूचना आदि अंकित नहीं करें अन्यथा "अनुचित साधनों के प्रयोग" के अन्तर्गत कार्यवाही की जावेगी।
   - (ii) उत्तर पुस्तिका के पृष्ठों को फाड़ें नहीं। उत्तर–पुस्तिका के मुख पृष्ठ पर अंकित संख्या के अनुसार पृष्ठ पूरे होने चाहिये। परीक्षार्थी उत्तरपुस्तिका प्राप्त करते ही पृष्ठ संख्या की जांच कर लें यदि पृष्ठ कम/अधिक या क्रम में नहीं हैं तो वीक्षक से तुरन्त बदलवा लें।
   - (iii) परीक्षा केन्द्रों पर पुस्तक, लेख, कागज, केलक्यूलेटर, मोबाईल, पेजर आदि किसी भी प्रकार का इलेक्ट्रॉनिक उपकरण तथा किसी भी प्रकार का हथियार आदि ले जाना निषेध हैं।
   - (iv) वस्त्र, स्केल, ज्योमेट्री बॉक्स पर कुछ भी न लिखकर लावें। टेबल के आस–पास कोई अनुचित सामग्री नहीं होनी चाहिये, इसकी जांच कर लें।
   - (v) अपनी उत्तर पुस्तिका/ग्राफ/मानचित्र आदि परीक्षा भवन से बाहर ले जाना दण्डनीय अपराध है, अतः परीक्षा समाप्ति पर उत्तर पुस्तिका वीक्षक को बिना सौंपे परीक्षा कक्ष नहीं छोड़ें।
5. उत्तरों को क्रमानुसार एक ही स्थान पर लिखें। प्रश्न क्रमांक भी सही अंकित करें, अन्यथा दण्ड स्वरूप परीक्षक को 1 अंक कम करने का अधिकार है। बीच में उत्तर पुस्तिका के पृष्ठ रिक्त न छोड़ें। गणित विषय के लिए रफ कार्य उत्तर पुस्तिका के अंतिम पृष्ठों पर करें तथा तिरछी रेखा से काटें।
6. जहाँ तक हो सके प्रश्न के सभी भाग के उत्तर, उत्तर पुस्तिका में एक ही स्थान पर अंकित करें।
7. भाषा विषयों को छोड़कर शेष सभी विषयों के प्रश्न–पत्र हिन्दी–अंग्रेजी दोनों भाषा में मुद्रित हैं। किसी भी प्रकार की त्रुटि/अन्तर/विरोधाभास होने पर हिन्दी भाषा के प्रश्न को ही सही मांना जाये।

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

ਖੰਡ - ੳ

1 (1)(i) ਉੱਤਰ - (ਅ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ।

1 (ii) (ੳ) ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ।

1 (iii) (ੲ) ਬਾਲਣ ਦੀ ਫੁੱਲਕਾਰੀ ।

1 (iv) (ਸ) ਉਲਟੇ ਹੋਰ ਜ਼ਮਾਨੇ ਆਏ ।

1 (v) (ੲ) ਘੁੱਟ ।

1 (vi) (ਸ) ਮੈਮਲਸਮੋਰ ਦਾ ਦਿਲ ।

1 (vii) (ੳ) ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ ।

1 (viii) (ਅ) ਚਤੁਰਾ ਚਾਚੀ ।

1 (ix) (ਅ) ਸਪਾਤ ਹੋਣਾ ।

1 (x) (ੳ) ਉਪਮਾਨ (ਅ) ਉਪਮੇਯ ।

1 (xi) (ੲ) ਵਿਰਲਾ ।

1 (xii) (ਸ) ੧੦ ।

12

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर
1	(2) (i)	ਉੱ - ਸਾਰੇ ਲਏ ਛਿਪਾਏ ।
0	(ii)	ਨਾ ~~ਤਿਸੁ ਭਾਰੇ ਲਈਆਂ~~ । ਅਸਮਾਨ ਖਹੰਦੇ
0	(iii)	~~ਜੇਰੇ ਖੁਦਿਆ ਵਾਲੀ~~ । ~~ਈਵੇਂ ਸੱਗ ਜੇ ਜਨ~~ । ਤੇਆ ਭੈਦਵਣ
1	(iv)	ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ ।
1	(v)	ਵਾਹਿਗੁਰੂ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।
1	(vi)	ਸੌਫਪੁਰੇ (ਪਿੰਡ) ਲਾਹੌਰ ਪਿੰਡ (ਮਾਲਵੇ) ।
5		
1	(3) (i)	ਉੱ → ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ।
1	(ii)	ਹਰਿ ਆਤਮੁ ਰਾਮ ਪਸਾਰਿਆ ~~ਸਰਬ~~ ਸੁਆਮੀ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੇ ।
1	(iii)	ਉਪਰੋਕਤ ਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਆਂ ਵਜੀਦ ਜੀ ਨੇ ਹੰਕਾਰੀ ਰਾਵਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ । ਤੇਤੀ ਕਰੋੜ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਰਾਵਣ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਸਨ । ਰਾਵਣ ਆਪਣੇ ਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਗਿਆ ।
1	(iv)	ਕਵੀ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰਾ ਥਾਂ ਟਿਕਾਣਾ ਤਾਂ ਇਕਾਂਤ ਸੀ । ਫਿਰ ਤੂੰ ਔਂਦੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰਿਕ ਝਮੇਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆ ਫੱਸੀ ।
1	(v)	ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ।

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर
1	(vi)	ਇੰਡੋ - ਪਾਕ - ਇਰਾਨ ਮੀਟ ਸਮੇਂ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਲਾਇੰਗ ਸਿੱਖ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ।
1	(vii)	ਗੰਗਾ ਦੀਨ ਬੂਟਾਂ ਦਾ ਕਾਰੀਗਰ ਸੀ। ਉਹ ਚਮੜੇ ਦੇ ਬੂਟ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਬਣਾਏ ਬੂਟ ਬੜੇ ਪੱਕੇ ਅਤੇ ਹੰਢਣਸਾਰ ਹੁੰਦੇ ਸੀ।
1	(viii)	ਮੇਜ਼ਰ ਸਾਹਿਬ।
1	(ix)	"ਰਘੂਰ ਸਿੰਘ" ਨੂੰ ਸਾਂਝੀ ਕੰਧ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਸੀ।
1	(x)	ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਸਵਰ ਧੁਨੀਆਂ ~~ਧੁਨੀਆਂ~~ 10 ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।
1	(xi)	ਮਿਲਵਰਤਨ, ਕਿਰਤ, ਨਰਿ, ਇੱਧਰ।
1	(xii)	ਮਲਵਈ।
12		

ਖੰਡ - ਅ

2	(4)	ਉੱ- ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਿਰਲੇਖ → ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮਿਲਵਰਤਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵ
2	(5)	ਉੱ- ਸਮਾਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਮਿਲਵਰਤਨ ਦੇ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।
2	(6)	ਉੱ- ਮਿਲਵਰਤਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ, ਮਿੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर
2	7	ਉੱ:- ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਨ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।
2 (10)	8	ਉੱ:- ਸ਼ਬਦ — ਅਰਥ ਹੋਣੀ — ਵਿਰਾਮ / ਮੌਤ / ਕਿਸਮਤੀ ਉਪਜ — ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ / ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ — ਕੰਮ / ਨੌਕਰੀ ਟਾਕਰਾ — ਝਗੜਾ ਹੋਣਾ / ਸਾਮਣਾ ਕਰਨਾ
2	9	ਉੱ:- ਸਮਾਨਅਰਥਕ ਸ਼ਬਦ :- ਆਦਰ — ਸਨਮਾਨ, ਸਤਿਕਾਰ। ਹੁਸ਼ਿਆਰ — ਚਾਲਾਕ, ਚੁਸਤ।
2	10	ਉੱ:- ਬਹੁ-ਅਰਥਕ ਸ਼ਬਦ :- (i) ਰੱਖਾ (ਮੋਟਾ ਮਜ਼ਬੂਤ) — ਇਹ ਸਮਾਨ ਤਾਂ ਹਲੇ ਰੱਖਾ ਹੈ। ਰੱਖਾ — ਅੱਜ ਸਬਜ਼ੀ ਬੜੀ ਕਿਹੀ ਰੱਖੀ ਸੀ। (ii) ਵਾਰ (ਦਿਨ) — ਅੱਜ ਸ਼ਨਿਵਾਰ ਹੈ। ਵਾਰ (ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ) — ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਦੇ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

BSER 179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

(11) ਉੱ- ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ :

2

ਸੋਗ - ਖ਼ੁਸ਼ੀ ।
ਗੂੜ੍ਹਾ - ਫਿਕਾ ।
ਬਰੀਕ - ਮੋਟਾ ।
ਫਿੱਕਾ - ਰੱਸਿਆ ।

2

(12) ਉੱ - ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਉਪਬੋਲੀਆਂ - ਮਾਝੀ, ਮਲਵਈ, ਦੁਆਬੀ ਅਤੇ ਪੁਆਧੀ ।

2

(13) ਉੱ- ਕਵਿਤਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਧਨਵਾਨਾ ਦੇ ਘਰੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤਰ ਜੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਧਨਵਾਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਝੁਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

2

(14) ਉੱ- ਗੁਰੂ ਜੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਉਲਾਮ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਦਪੁਰ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਸੈਦਪੁਰ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਬਾਬਰ ਨੇ ਇੰਨਾ ਕਹਿਰ ਢਾਇਆ ਫਿਰ ਵੀ ਰੱਬ ਨੇ ਦੁੱਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਸਭ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ।

2

(15) ਉੱ- ਲਾਲ ਅਤੇ ਦਿਆਲ ਚਾਚੇ-ਤਾਏ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਭਰਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਉਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੜਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਠੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਦੇ ਕਈ ਫਾਇਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪਾਲੀ ਦੀ ਕਾਰੀ ਦਾ ਕਰੀ ਦਿੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਸੀ।

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

(16) ਉੱ- ਗਾਗਰੌਣ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ~~ਝਾਲਾਵਾੜ~~ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਕਿੱਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ ਡੋਡਗੜ੍ਹ ਸੀ। ਇਸ ਕਿੱਲ੍ਹੇ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਡੋਡ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਨੇ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਲ੍ਹਾ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ "ਜਲ ਕਿਲ੍ਹਾ" ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ "ਤੋਤੇ" ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ।

2

(16)

ਖੰਡ - ੲ

(17) ਉੱ- (i) ਸਾਰ :-

ਬਸ ਕਰ ਜੀ ਹੁਣ ਬਸ ਕਰ ਜੀ

ਕਵੀ - ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ

ਸਾਰ - ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰੁੱਸ ਗਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਣ ਤੁਸੀ ਬਸ ਕਰੋ, ਹੁਣ ਸਾਥੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਝੱਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੁੱਸੀ ਤਾਂ ਮੋਇਆ ਨੂੰ ਸਾਹ ਨਾ ਮੁੜਦੇ ਸੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਂਜੀ ਖਿੱਦੋ ਨੂੰ ਦੁਣਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਦੁਣਦੇ ਸੀ। ਜਦ ਅਸੀ ਕੁਫ਼ਰ ਬੋਲਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡਾ ਗਲ ਘੁੱਟਦੇ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਸੀ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕੌਣ ਦੇਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਚੇਲੇ ਤੋਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਬਸ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ

3

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

ਖਿਲਾ ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਸ ਰਹੋਂ ਜੀ।

(18) ਉੱ→ (ii) ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 1459 ਈ. ਵਿੱਚ ਰਾਏ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਬਾਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਬੀਬੀ ਲੱਖੋ ਸੀ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਂ "ਮਰਜਾਨਾ" ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾ 6 ਬੱਚੇ ਹੋਂਦਾ ਹੀ ਜੋ ਮਰ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਮਰਜਾਨਾ ਰੱਖਿਆ ਗਇਆ। ਪਰ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

3

BSER-179/2024

(19) ਉੱ→ (iii) ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ "ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ" ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਲ੍ਹੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਭਵਨ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਪਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਵੀ ਪਈਆਂ ਹਨ।

3

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

(20) ਉੱਤਰ → (i) **ਦੁੱਧ ਦਾ ਛੱਪੜ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਾਰ**

ਲੇਖਕ – ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ।

(i) ਚਾਚੇ-ਤਾਏ ਦੇ ਪੁੱਤਰ :- ਲਾਲ ਅਤੇ ਇਸਮਾਈਲ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਚਾਚੇ-ਤਾਏ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਕਈ ਫਾਇਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਇੱਕ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਸੀ।

3

(ii) ਘਰਵਾਲੀ ਦੇ ਮਿਹਣੇ :- ਲਾਲ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਲਾਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਿਹਣੇ ਮਾਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸਮਾਈਲ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਘਰੇ ਫਿਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਹੋਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਰ ਛੇਤੀ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਾ ਕੇ ਦੇਵਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਬਣ ਲਾ ਕੇ ਦੇਵਾਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਲਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਆ ਜਾਇਆ ਕਰੂੰਗਾ"।

(iii) ਅੱਡਰੇ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ :- ਇਕ ਦਿਨ ਇੱਕ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਤਰੀ ਚੋਰੀ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਲਾਲ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਤਰੀ ਕਿੱਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਤਰੀ ਇਕ ਇਸਮਾਈਲ ਦੇ ਪਰਨਾਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾਲ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪਰਨਾਲਾ ਤਾਂ ਸਾਂਝਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਸਮਾਈਲ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਲਾਲ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸੁਣ

ਅੱਤੇ ਰੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

(iv) ਉੱਤੋ ਬੱਗਲੇ ਨਾਉਂਦੇ ਸੀ ਹੇਠਾ ਲਾਲ ਨਾਉਂਦਾ ਸੀ :- ਇਕ ਵਾਰ ਬਾਹਰ ਤੇਜ਼ ਮੀਂਹ ਵਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਿਆਲ ਕੋਲ ਤਾਂ ਸੀ ਇਕ ਕੋਠਾ ਸੀ ਪਰ ਲਾਲ ਨੇ ਤਾਂ ਜਲੇ ਰੁੱਖ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਡਿਆ। ਲਾਲ ਉੱਤ ਹੇਠਾ ਲੋਈ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੱਲ ਪੂਰ ਪਿੜ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਈ ਕਿ ਉੱਤੋ ਬੱਗਲੇ ਨਾਉਂਦੇ ਸੀ ਹੇਠਾ ਲਾਲ ਨਾਉਂਦਾ ਸੀ।

(v) ਬੋਟੀ ਜਾ ਬੁੱਰੀ ਮੱਝ :- ਇਕ ਦਿਨ ਲਾਲ ਦੀ ਮੱਝ ਦਿਆਲ ਘਰੇ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਹਤੀ ਨਾਲ ਦਿਆਲ ਨੇ ਰੱਖ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਲਾਲ ਦੁੱਧ ਚੋਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮੱਝ ਨੇ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਦੁੱਧ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਲਾਲ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਨੇ ਦੁੱਧ ਬਾਰੇ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਲਾਲ ਨੇ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਕਿ "ਦੁੱਧ ਤਾਂ ਡੂਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅੱਜ ਪੀੜ ਜੋਗੀ ਨੇ"।

ਖੰਡ -ਸ

(2) ਉੱ - (i) ਫਰੀਦਾ ਗਲੀਏ ———————— ਨਹੀ ਨੇਹੁ ॥

(ੳ) ਪ੍ਰਸੰਗ :- ਇਹ ਕਾਵਿ ਸਤਰਾਂ ਸਾਹਿਤ ਸੁਰੀਧੀਆ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ "ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ" ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ "ਸਲੋਕ" ਵਿਚੋਂ ਲਈਆ ਗਈਆ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੁਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤਰੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਅਟਲਤਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਤੜਪ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਨਾਸ਼ਵਾਨਤਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(ਅ) ਵਿਆਖਿਆ :- ਫਰੀਦ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਗਜ਼ੀ

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

ਮੀਂਹ ਪਈ ਜਾਵੇਂ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਾਂਗੀ। ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਮੀਂਹ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਮੁੜਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲੋਂ ਪਿਆਰ ਟੁੱਟਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਕੰਬਲੀ ਭਿੱਜਦੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ! ਜਿਨਾਂ ਮਰਜੀ ਮੀਂਹ ਪਈ ਜਾਵੇਂ ਪਰ ਆਪਣੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਾਂਗੀ।

(ਚ) ਰੱਬ ਮੀਂਹ ਵਰਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਤੜਪ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(ਜ) (i) ਗਲੀਏ - ਗਲੀ ; (iii) ਕੰਬਲੀ - ਕੰਬਲ
(ii) ਨੇਹੁ - ਪਿਆਰ ; (iv) ਤੁਟੈ - ਟੁੱਟਣਾ

(22) ਉੱ- (i) ਜੁਰਮਾਨਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ -

ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ,

ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਜੀ,
ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ,
ਸਾਦੁਲ ਸ਼ਹਿਰ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ,

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਹਾਂ। ਬੀਤੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਬੁਖਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ ਅਤੇ ਅਧਿ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਕੂਲ ਨਾ ਆਉਣ ਦਾ 100 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਮੇਰੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਬਹਾਨੇ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਟੈਸਟ ਦੇਣ ਲਈ

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

ਨਹੀਂ ਆਈ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾਜੀ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮੇਰਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿਓ।

4

ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਤਿ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੋਵਾਂਗੀ।

ਧੰਨਵਾਦ

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ

ਮਿਤੀ - 30-03-24 ਨਾਂ - ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ

ਜਮਾਤ - ਦਸਵੀਂ

(23) ਉੱ- (i) ਲੇਖ - ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ

4

(i) ਭੂਮਿਕਾ ÷ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੂਰੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦਾ ਗਲਤ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਲੋਕ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਸਮਾਜ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਯੁਗ ਵੱਲ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲੋਕ ਹੀ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ।

(ii) ਪੈਸੇ ਦਾ ਗਲਤ ਇਸਤੇਮਾਲ ÷ ਅੱਜ ਕੱਲ ਸਮਾਜਸੇਵੀ ਅਤੇ ਕਾਲਾਬਜ਼ਾਰੀ ਕਰਕੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਹਨ ਉਹ ਪੈਸੇ ਦਾ ਗਲਤ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹੈ। ਉਹ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦੇ ਆਪਣਾ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਗਰੀਬ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ। ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਲੋਕ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

(iii) **ਵੋਟਾਂ ਸਮੇਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ :-** ਅੱਜ ਕੱਲ ਲੀਡਰ ਵੋਟਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਵੋਟਾਂ ਸਮੇਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਵੋਟਾਂ ਸਮੇਂ ਲੀਡਰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦੇ ਵੋਟ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦੇ ਹੀ ਵੋਟਾਂ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਘੱਟ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਵੋਟ ਖਰੀਦ ਕੇ ਨੇਤਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਵੋਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਹੈ।

(iv) **ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ :-** ਅੱਜ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਹੈ। ਲੋਕ ਦੋ ਨੰਬਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਜਮਾਖੋਰੀ ਅਤੇ ਕਾਲਾਬਜ਼ਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦੋ ਨੰਬਰ ਦਾ ਪੈਸਾ ਬੰਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਬਹੁਤ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(v) **ਸਿੱਟਾ :-** ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਿਆਦਾ ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਮਾਜ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

80 अस्सी

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर
		समाप्त

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSEB-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024